

Forurensninger før og etter «Follobanen»

Sprengningsarbeider - Bodø 16.03.2017

Gisle Kvaal Grepstad, miljørådgiver

Multiconsult ASA

gkg@multiconsult.no

Tenkt å snakke om

- Konesjon / Utslippstillatelse i medhold av forurensningslov
- Innholdet i en utslippssøknad
- Eksempler på mulige og «umulige» krav når det gjelder utslipp (vann)
- Mulig løsninger når det gjelder vannrensing
- ~~Umulige~~ Utfordrende løsninger mhp vannrensing
- Kort om nye miljøutfordringer

Fylkesmannen i Vestfolds «oppskrift» på regime for miljøoppfølging i anleggsfasen

Styringsdokumenter:

Reguleringsplan m/bestemmelser om miljøoppfølgingsprogram

+

Internkontrollforskrift

+

Konsesjon i medhold av forurensningslov (Utslippstillatelse)

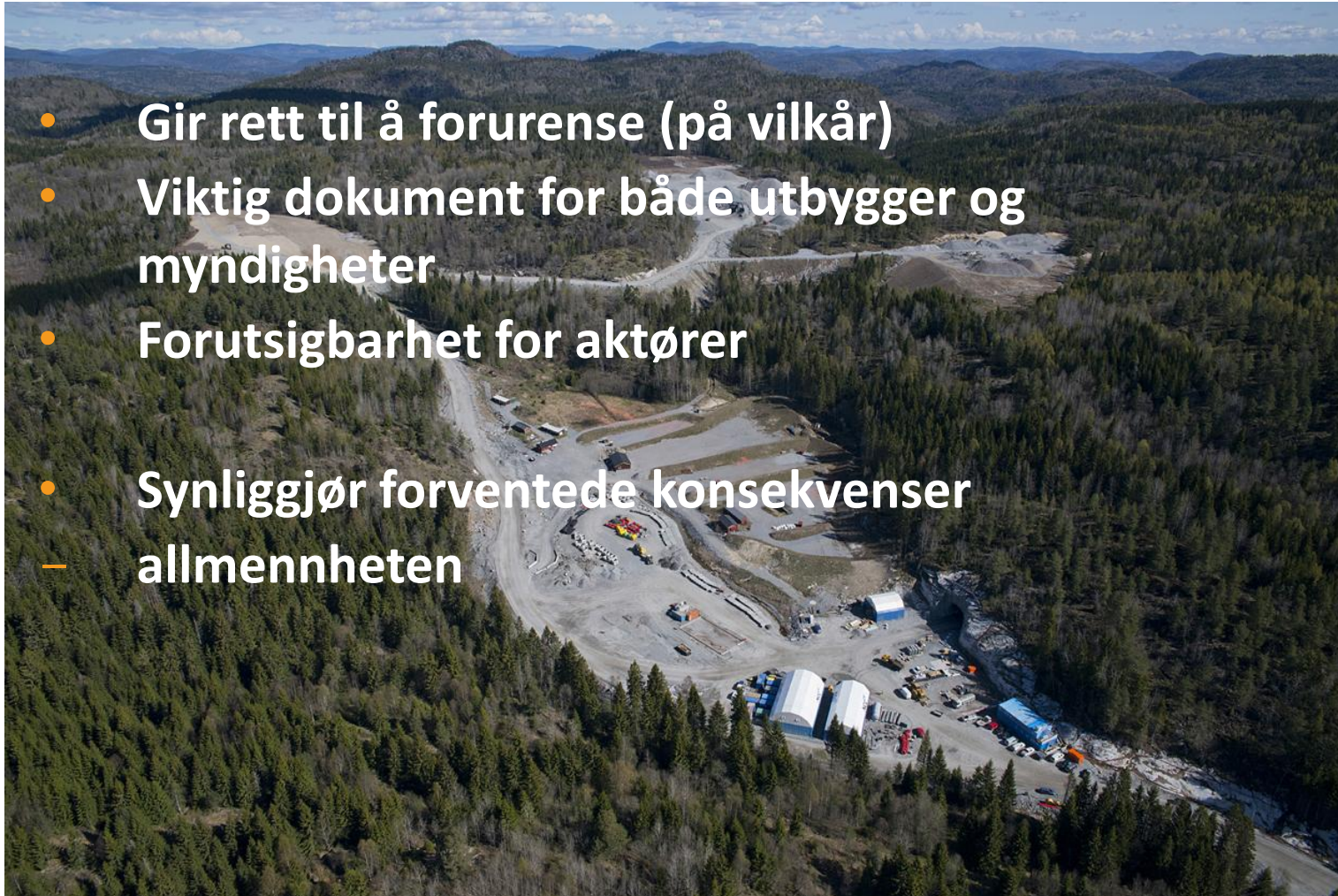
=

Godt grunnlag for miljøoppfølging

Hvorfor utslippstillatelse? (i følge FMiØ)

- Gir rett til å forurense (på vilkår)
- Viktig dokument for både utbygger og myndigheter
- Forutsigbarhet for aktører
- Synliggjør forventede konsekvenser
- allmennheten

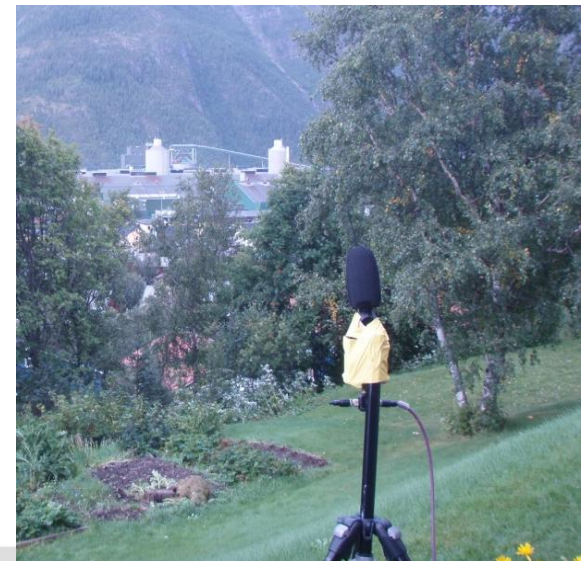
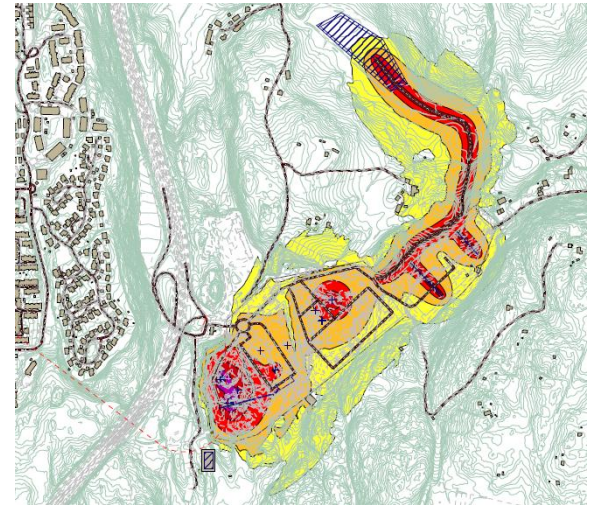
Temaer som normalt inngår i Utslippstillatelsen / konsesjonen (i følge FMiØ)

- **Utslipp til vann**
- **Støy**
- **Utslipp til luft**
- **Forurenset grunn/sediment**
- **Naturmangfold**
- **Massehåndtering**
- **Tidsperiode, omfang, sesonger**

Støy og vibrasjoner

- Et av de største enkeltproblemene knyttet til anleggsvirksomhet
- Overskridelser vil helt sikkert forekomme (dersom anlegget har naboer)
- T-1442/2012 er en retningslinje (gir føringer).
- Tiltakshaver har ansvaret for å kontrollere at arbeidene gjennomføres innenfor de gjeldende støykravene

«Tillatelse til å forurense»

Innhold – Utslippssøknad (anleggsvann)

- Redegjøre for forholdet til oversikts- og reguleringsplaner
- Beskrive anlegget
- Miljøtilstanden i resipientene
- Beskrive utslippene (mengde og forureningsparametre)
- Forslag til utslippsgrenser
- (Rensemetoder)
- Program for overvåking av utslipp
- Program for resipientovervåking
- VEDLEGG: Miljørisikoanalyse

Utslipp av anleggsvann ved boring - sprengning

- Partikkelforurensning
- Tilførsel av nitrogenholdige nærings salt-forbindelser fra sprengstoff
- Høy pH som følge av stort sementforbruk – injisering og sprøytebetong
- Olje- og kjemikaliespill fra maskiner og utstyr

Ofte gjenbruk

Utslipp av anleggsvann, Farriseidet - Porsgrunn

FYLKESMANNEN I TELEMARK

Vedlegg 1

Prosjekt	Parameter	Anleggsvann fra tunneldriften til		Avrenningsvann fra deponiområder	Kommentar
		bekker / elver	sjø		
UFP 12 Farriseidet - Porsgrunn	Suspendert stoff [mg SS/l]	100	400	200	Tunneldrift: Ukemiddelblandprøve, 90 % av målingene Deponi: Stikkprøvetaking, 90 % av målingene
	pH	6 – 9	-	-	Representativ prøvetaking
	Olje [mgTHC/l]	20	20	-	Representativ prøvetaking

Utslipp av anleggsvann, Follobanen

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
Miljøvernavdelingen

Prosjekt	Parameter	Anleggsvann til		Kommentar
		bekker / elver	sjø	
Follobanen (egen parameter-liste ved utslipp til Alna)	Suspendert stoff [mg SS/l]	100	400	Ukeblandprøve, til sjø; > 20 m dyp
	pH	6 - 9		Ukeblandprøve
	Olje [mgTHC/l]	10	20	Ukeblandprøve

Andre begrensninger, (Follobanen)

Tillatelse etter forurensningsloven

Side 9 av 14

Ang. vann:

Virksomheten har ansvar for at utslippet ikke påvirker vannkvaliteten i primærresipient slik at tilstandsklassen⁷ for resipienten blir endret. Dette innebærer at tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse. Den til enhver tid gjeldende veilederen for tilstandsklassifisering av vann skal benyttes ved vurdering av tilstandsklasser.

3.3 Støv

Virksomheten skal påse at støv fra anleggsdriften til enhver tid er lavest mulig. Eventuelle klager på støv skal avviksbehandles, jf. vilkår 2.5.2 i denne tillatelsen. Om nødvendig må støvreduserende tiltak iverksettes straks.

Utslipp av steinstøv/støv/partikler fra totalaktiviteter fra virksomheten skal ikke medføre at mengde nedfallsstøv overstiger 5 g/m^2 i løpet av 30 dager. Dette gjelder mineralsk andel målt ved nærmeste nabo, eller annen nabo som eventuelt blir mer utsatt.

Utslippstillatelsen – Ny E18 Tvedestrand – Arendal Nye Veier AS

3.4. Grenseverdier for utslipp fra renseanlegg

Utslippsgrense for pH: 6-8,5

Måles kontinuerlig i utslippet. Grenseverdiene gjelder som midlingstid over en uke. Ingen enkeltverdier over pH 9. Ved enkeltverdi på pH 9 må anlegget stanses og det må gjennomføres tiltak.

3.5. Grenseverdier for utslipp av oljeholdig avløpsvann

Oljeholdig avløpsvann skal renses tilfredsstillende i oljeavskiller, med etterpolering i sandfang eller liknende ved behov.

Utslippsgrenser for utslipp fra oljeutskiller: 5 mg olje/l

Utslippstillatelsen – Ny E18 Tvedestrand – Arendal Nye Veier AS

Eksempel på grenseverdi i resipientene:

<i>Storelva m/sidebekker</i>				
Stasjoner	Turbiditet Partikler	pH	Jern	Nitrogenforbindelser
Hovedvassdrag 1.1, 1.2	2 FNU 10 mg SS/l	6-7,5	500 µg/l	Total nitrogen; 1075 µg/l, maksverdi: 1775 µg/l TAN (NH ⁴⁺ +NH ₃): 60 µg/l
Sidebekker 1.11, 1.21, 1.22, 1.23	8 FNU 25 mg SS/l	6-8	900 µg/l	
<i>Referanse - oppstrøms veg 1.3</i>	2 FNU 10 mg SS/l	5,7 – 7	500 µg/l	

Suspendert stoff

- De fleste forurensningskomponenter er bundet til finstoff
- Visuelt problem, «ser ikke pent ut»
- Kan føre til tilslamming
 - påvirke fisk og bunndyr
 - andre vannlevende organismer

Suspendert stoff(mg/l)	Effekter på fisket
< 25 mg/l	Ingen skadelig effekt
25-80 mg/l	Godt til middels godt fiske. Noe redusert avkastning
80-400 mg/l	Betydelig redusert fiske
> 400 mg/l	Meget dårlig fiske, sterkt redusert avkastning

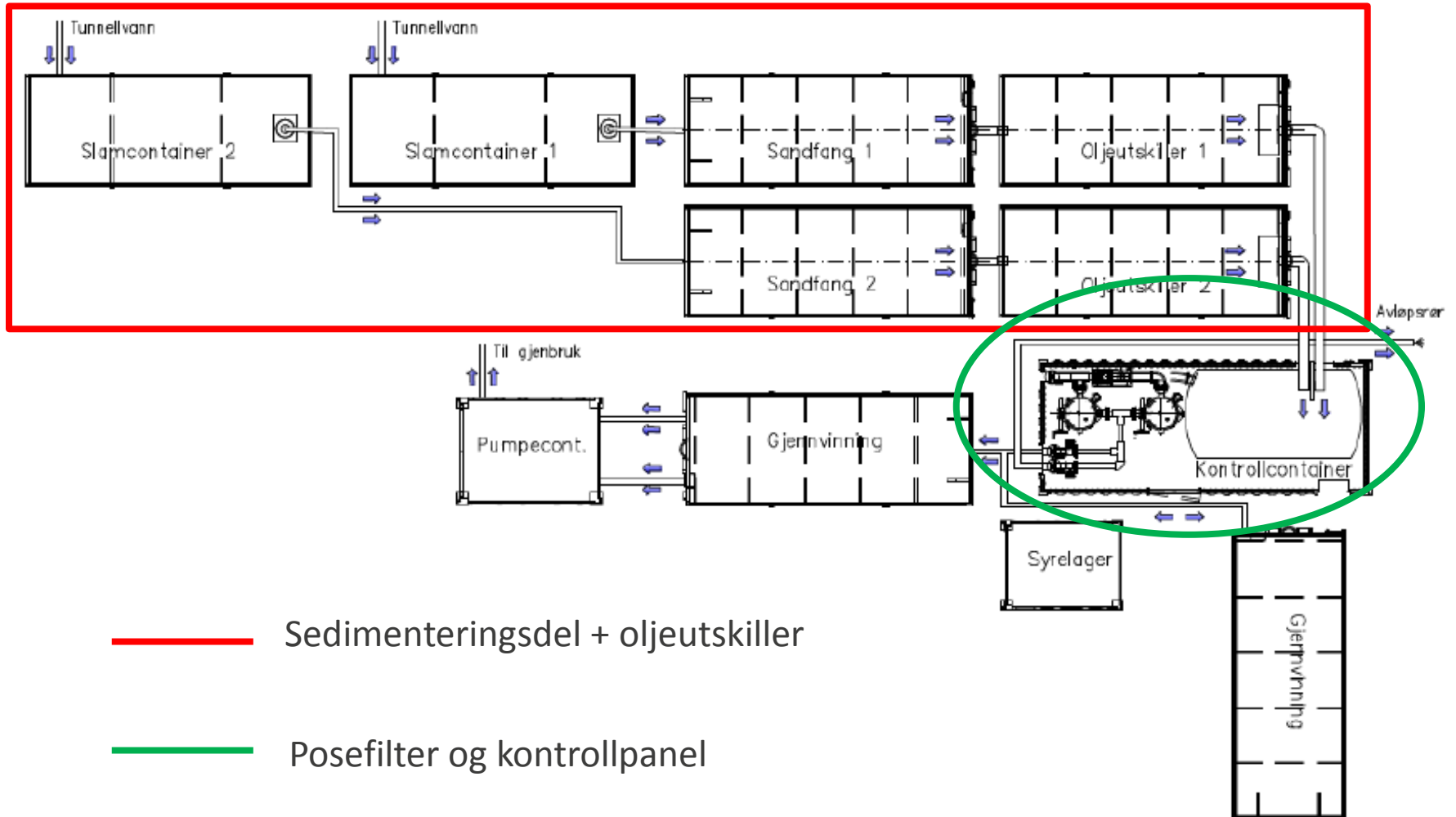
EIFACs retningsgivende verdier for hvilke effekter ulike konsentrasjoner av partikler i form av naturlig erodert materiale kan ha på fisket.

Sedimentasjonsbasseng

Renseanlegg for anleggsvann fra tunnel

Sedimentasjon

Sedimentering

Posefilter

Sedimentasjon og lamellfiltrering

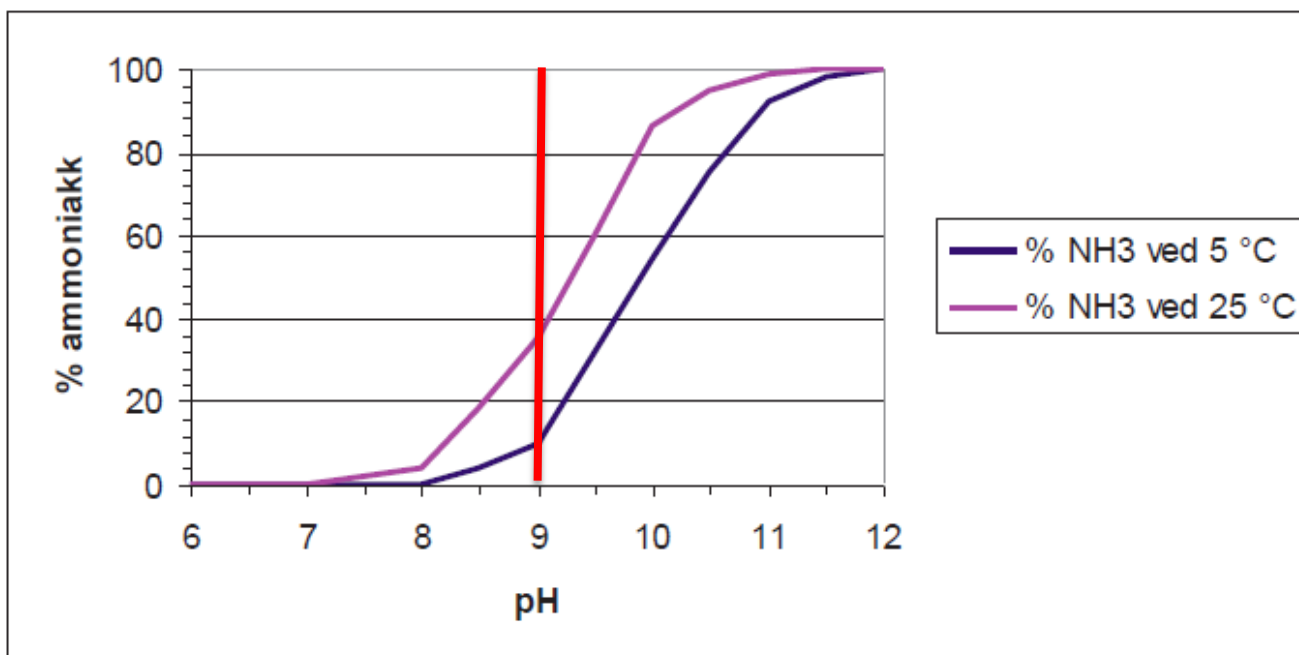
Sentrifugering

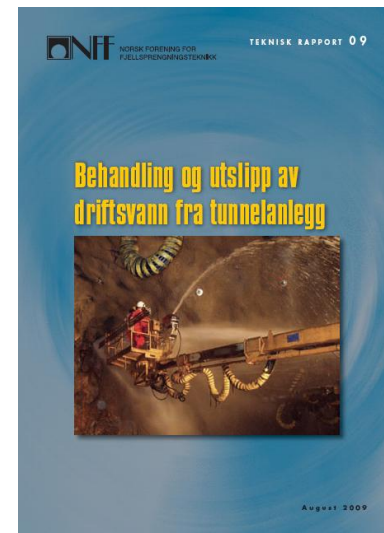
Dekanter, sand- og kullfilter inkl filterpresse

Hvorfor pH er så viktig

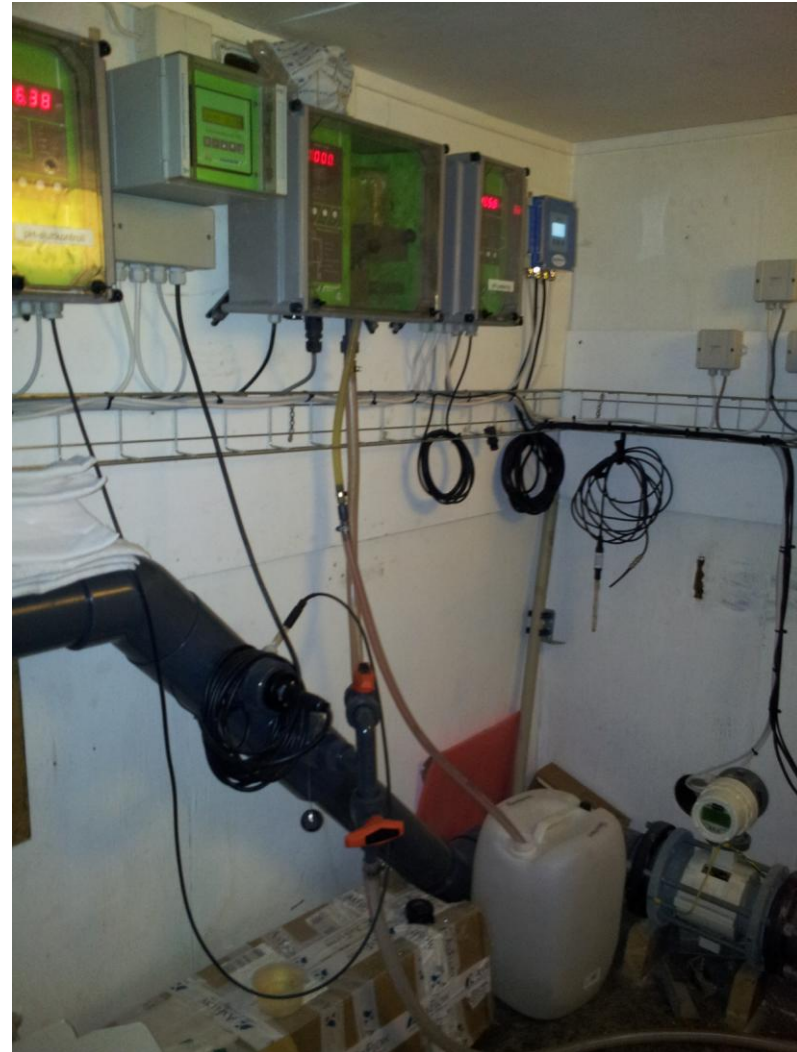

Figur 2. Dannelsen av ammoniakk som funksjon av pH ved to ulike temperat

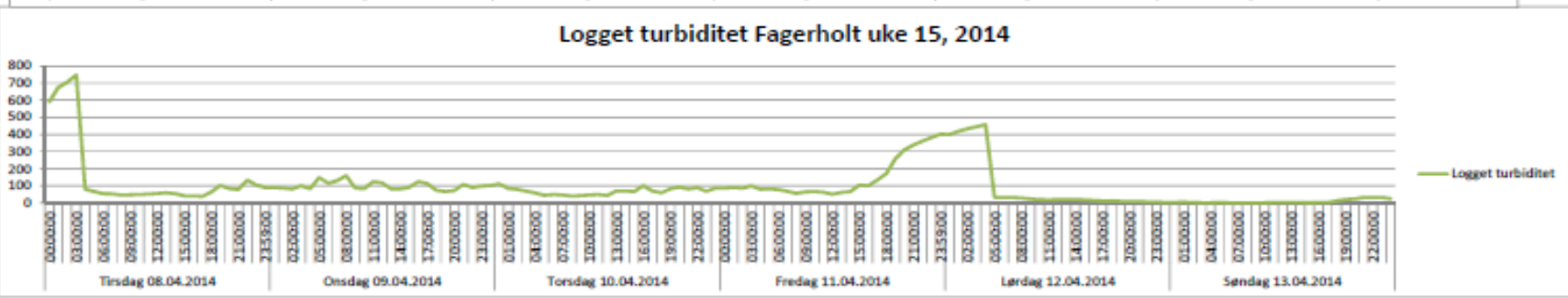
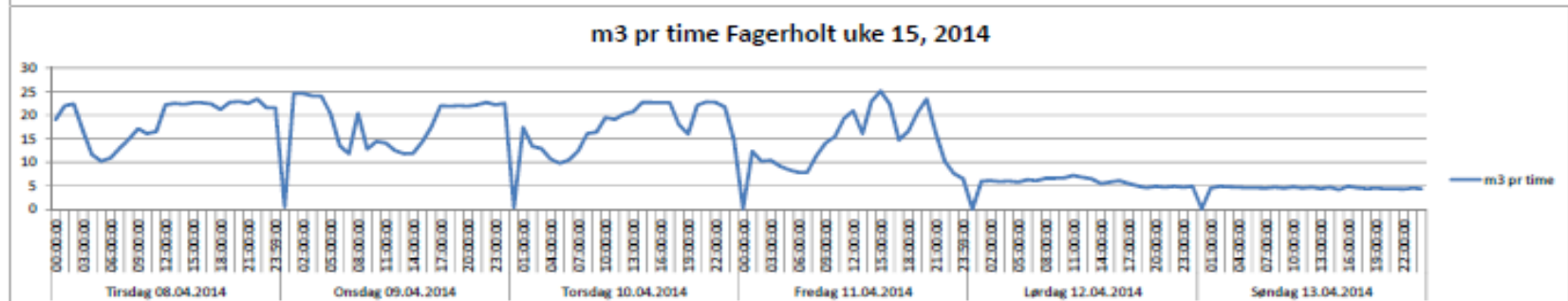
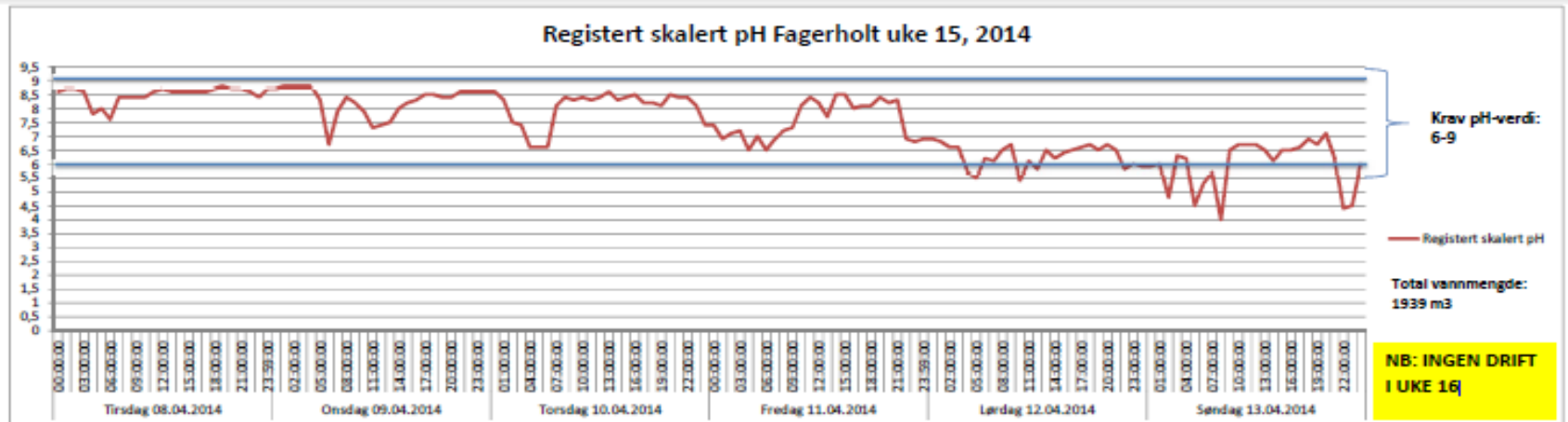

Instrumentering

- On-line overvåking av
 - pH
 - Turbiditet
 - Ledningsevne
 - Vannføring
- Vannmengdeproposjonal prøvetaker

Kontinuerlige målinger

Ukeblandprøver og stikkprøver

Ukeblandprøver

Uke nr.	Vann mengde	SS	SS Utslipp	pH	Sulfat	Tot-N	Tot-N Utslipp	Fosfor Total	Sprengt Fjell	Forbruk av sprengstoff	Forbruk av sement
	m3/uke	mg SS/l	kg		mgSO4/l	mgN/l	kg	mgP/l	m3	kg	kg
MIN	976,00	2,00	0,00	6,80	189,00	112,00	0,00	0,014	8341,00	16161,00	111400,00
MID	2123,29	22,07	11,36	7,57	266,86	160,00	91,74	0,098	11242,71	20599,64	139943,57
MAX	3055,00	56,00	123,70	9,00	348,00	217,00	548,58	0,310	13192,00	26600,00	185346,00
2014											
1			0,00				0,00				
2	976	42,00	40,99	8,10	235,00	171,00	166,90	0,110	8341,00	16161,0	119865,0
3	1158	13,00	15,05	7,00	346,00	174,00	201,49	0,080	10233,00	20486,0	123759,0
4	1530	36,00	55,08	7,90	305,00	154,00	235,62	0,120	9780,00	20640,0	124438,0
5	1628	33,00	53,72	7,30	242,00	112,00	182,34	0,130	11013,00	23031,0	136000,0
6	1604	12,00	19,25	8,00	300,00	135,00	216,54	0,014	9083,00	18420,0	111400,0
7	2018	27,00	54,49	9,00	196,00	142,00	286,56	0,063	12250,00	26600,0	122705,0
8	2924	12,00	35,09	7,40	189,00	122,00	356,73	0,069	10974,00	21000,0	169920,0
9	2851	9,00	25,66	6,80	217,00	140,00	399,14	0,057	13192,0	25000,0	116160,0
10	2209	56,00	123,70	7,20	209,00	210,00	463,89	0,310	12635,0	17411,0	122705,0
11	2528	15,00	37,92	6,90	258,00	217,00	548,58	0,083	13167,0	17650,0	152188,0
12	2588	13,00	33,64	7,50	305,00	154,00	398,55	0,063	13034,0	22255,0	185346,0
13	3055	12,00	36,66	7,60	289,00	155,00	473,53	0,110	13080,0	21149,0	174361,0
14	2000	27,00	54,00	7,80	348,00	152,00	304,00	0,120	10571,0	18442,0	165546,0
15+16	2657	2,00	5,31	7,50	297,00	202,00	536,71	0,044	10045,0	20150,0	134817,0

Månedlige stikkprøver

Dato	Sted	Temp	Turb logger	Turb felt	pH logger	pH felt	Kond felt	pH lab	Turb lab	Susp stoff.	Tot-N	Tot-P	Nitrat- nitritt	Ammonium	Olje C10-C40
		C		NTU			µS/cm		FNU	mgSS/l	mgN/l	mgP/l	mgN/l	mgN/l	µg/l
28.01.2014	Fagerholt							8,0	38,0	32	113	0,076	71,1	43,5	87
27.02.2014	Fagerholt		40		8,8			8,3		34	140	0,110	111,0	40,6	396
27.03.2014	Fagerholt	9	24	51,0	8,5	8,00	1497	7,9	25,0	19	126	0,110	87,0	43,5	356
24.04.2014	Fagerholt	12	22	33,0	8,7	8,87	1268	8,5	80,4	120	187	0,380	85,5	50,8	110

Avrenning fra deponier og dagsoner

Deponier:

- Partikkelforurensning i forbindelse med avrenning
- Utvasking av nitrogenholdige nærings salt-forbindelser fra sprengstoff

Dagsoner:

- Partikkelforurensning i forbindelse med nedbør
- Olje- og kjemikaliespill fra maskiner og utstyr

Arbeidsplattform, midlertidig bekkelukking

Sedimentasjonsbasseng nedstrøms deponier

Siltgardiner

Forbruk av sprengstoff, geologi og tverrsnitt

Prosjekt	Geologi	Tverrsnitt [m ²]	Forbruk [kg/fm ³]	Ref	Kommentar
Korgfjelltunnelen	Glimmerskifer/innslag av kvartsitt/feltspat ganger og linser	65	3,09	1	Snitt av 5 salver
Skallum 2008-2009	Kalkstein og leirskifer	120	1,18 - 1,50	2	
Fossveien 2008-2009	Kalkstein og leirskifer	120	1,85 - 1,89	2	
Fossveien 2007	Kalkstein og leirskifer	120	2,27		
Vestfoldbanen - Sjøskogen		120	1,62	2	
Bragernestunnelen		65	2,08-2,28	5	
Elgskauåstunnelen	Røykengranitt med diabas	65	1,7	3	1 salve, inkl overfjell
Hanekleivtunnelen	Kvartsittisk sandstein med innslag av rombeporfyr	65	1,60-1,83	4	

1. Forfatter ukjent 2002, Forsøk Super-Anolit Korgfjelltunnelen. Institutt for bygg, anlegg og transport, NTNU. Nov 2002.
2. Basert på Vidar Tveiten sine målinger fra Lysaker - Sandvika og Vestfoldbanen
3. Vestre J, 2000, Uomsatt sprengstoff ved tunnelsprengning; Miljø – og sprengningstekniske aspekter. Fjellsprengningskonferansen 2000
4. Elvøy J, Storås S & Rønn P-E, 1996, Bruk av slurry i Hanekleivtunnelen i Vestfold. Bilag til Fjellsprenger'n nr. 2/96
5. Vestre J, 2005, Better environment and advance in tunnels. The Bragernes project. Report dated 01.02.2005

Utvaskingspotensialet av nitrogen fra deponerte masser

- Normalt forbruk i tunnel = 1,5 – 2 kg slurry per m³ fast berg
- Normalt forbruk i dagen = 0,7 kg slurry per m³ fast berg
- Slurry (SSE) inneholder 26 % nitrogen. Rundt 10 % av dette forventes å kunne være udetonert slik at det kan vaskes ut fra steindeponi.
- Utvaskingspotensiale:
 - Tunnelmasse rundt 40 – 50 g nitrogen per fast kubikk
 - Dagsprengt masse rundt 20 g nitrogen per fast kubikk.

(Normalt nitrogentap fra dyrka mark ligger rundt 3 kg per daa og år)

(Delvis etter NIBIO, KU Barkåker – Nykirke)

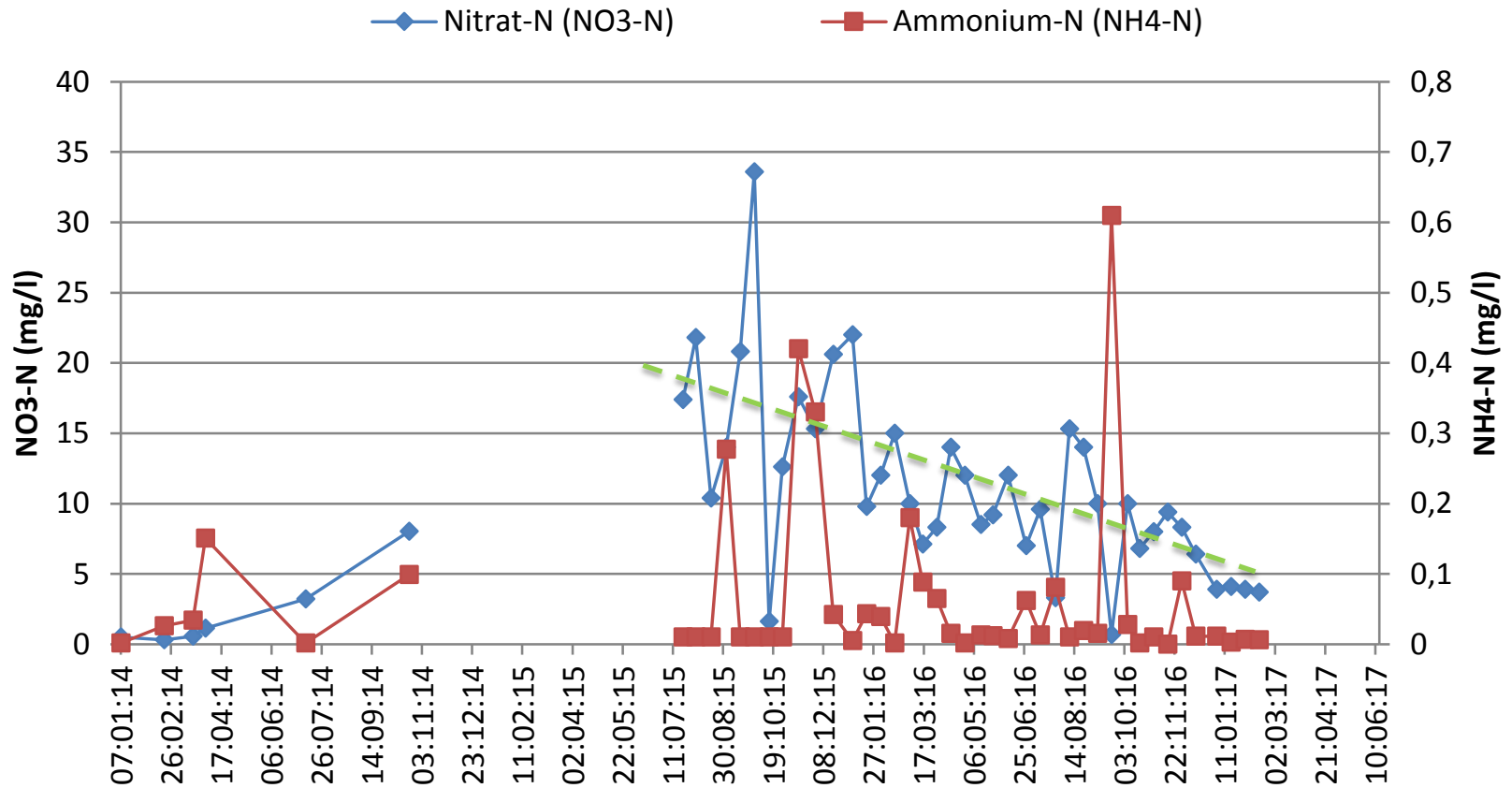
Nitrogen fra deponerte masser

År	Vannmengde [m ³]	Mengde tot- nitrogen [kg]	Gjennomsnitts- konsentrasjon [mg N/l]	Kommentar
2014	58 800	1 712	29	Bekk 1
2015	191 400 > 69 300	6 788 > 3 098	35 45	Bekk 1 Bekk 2*
2016	111 800 167 500	2 000 5 150	10 31	Bekk 1 Bekk 2

* Da det ikke er målt vannmengder i hele perioden med utslipp, er utslippene til Bekk 2 noe større enn de viste verdiene

Nitrogen i bekk

Myrerbekken

«Nye» miljøproblemene

Plast:

- Skyteledninger
- Plastfiber fra sprøytebetong

Krom i sement:

- Krom (Cr₃ og Cr₆)

Plastsøppel fra sprengmasser kan forsinke Rogfast: – Dette kom litt brått på

Fylkesmannen i Rogaland pålegger Rogfast-prosjektet å bygge uten plastavfall i sprengmassene. I verste fall kan det gi en forsinkelse på fem-sju år hvis prosjektet må finne alternative løsninger.

Jørn Hindklev

Publisert: 17.02.2017 10:04. Sist endret: 19.02.2017 23:49.

– Kravene kom brått på, sier Staten vegvesens prosjektleder Tor Geir Espedal i E39 Rogfast-prosjektet.

Utfordringen dreier seg om at det skal håndteres og deponeres om lag sju millioner kubikkmeter sprengstein i tre sjøfyllinger i Rogfast-prosjektet.

Stavanger Aftenblad skriver at Statens vegvesen har fått kritikk og også blitt bøtelagt for plastforurensning i Ryfast-prosjektet. Nå stiller altså Fylkesmannen et bastant krav om at det ikke skal forekomme plastforurensning fra de planlagte utfyllingene ved

annonse

Trendskifte i byggenæringen

Positive proof of global warming.

Takk for meg!

**18th
Century**

1900

1950

1970

1980

1990